MONITOR
Na R. P. 1770.
Nro: III.
Dnia 10. Stycznia.

- - - non omnias fert omnia Tellus
Virg.

Mości Panie MONITOR.

CZytaiąc zbawienne W. M. Pana przestrogi względem naturalnego dzieci wychowania, zastanowiłem się uwagą nad rożnymi Ludzi gatunkami ktorzy napełniaią cztery znaiome części naszego świata. Wiem o tym bardzo dobrze że W. M. Pan piszesz dla Euro-

peyczykow, à nayſzczegulniey dla naſzego Kraiu, w ktorym potrzebnieyſze ſą W. M. Pana nauki, niżeli w inſzych Europy Państwach, dla wiadomych przyczyn, ktorych ia tu przytaczać niemyślę. Winſzuię W. M. Pana wybrania materyi do piſania, godney Monitora y tak Krajowi potrzebney. Odważam ſię przecież zagadnąć W. M. Pana tym pytaniem, upraſzaiąc o odpowiedź na nie, gdy ia dowiodę początkowey rożności między Ludźmi. Chyba ślepy powątpiwać będzie, że *Europeyczykowie*, *Albinowie*, *Hottentowie*, *Lapończykowie*, *Murzyni*, *Chińczykowie*, *Amerykanie*, idą cale z roznego pokolenia. Niemaſz żadnego z oświeconych ludzi, ktorzy cudze Kraie przewiedzili, aby przez Leidę przeieżdzaiąc nie miał tam oglądać części błonki czyli ſiatkowey ſkorki, w ktorey humory ciała zatrzymuią ſię, w Anatomii *reticulum mucoſum* nazwaney, z iednego Murzyna rozebranego przez Anatomią ſławnego Pana *Ruiſch*, naywiękſza część zaś tey błonki znay

duie

duie ſię między ciekawościami do widzenia *w Petersburgu*. Ta błonka ieſt czarna, y tać to ieſt, ktora właściwey Murzynom udziela czarności nieoddzielney od ciała ich, ktorey nie pozbywaią chyba w chorobach takich, co mogą poprzedzierać tę błonkę à dać mieyſce ukrytey pod błonką tłuſtości, aby ta w dziurkach przedartych ukazała y roſpoſtarła plamki ſwoie białe.

Oczy onych okrągłe, nos płaſki, wargi zawſze nabrzmiałe, uſzy rożnie układane, kędziory na głowie, y śrzednia poiętność, czynią między niemi y innymi ludzmi znakomitą rożnicę. Co ieſt dowodem że nie Kraiu położenie ieſt przyczyną tey rożnicy, tak dalece że Murzyni y Murzynki przenieſieni nawet do Kraiow nayzimnieyſzych, dzieci mieć będą czarne podobne do ſiebie. Indyanie zaś od Murzynow pochodzący ſą zmieſzanym gatunkiem, na przykład z Oyca czarnego à Matki białey, albo przeciwnie. Albinowie ieſt to Narod mały y rzadki mięſzkaiący w pośrzodku Afryki. Słabość

Słabość Ich każe im ukrywać się y zatrzymywać w swoich iaskiniach, à toli Murzyni łapią ich często, y Europeyczykom przedaią. Y bardzo wielu Europeyczykow przypatrzyło się tym ludziom. Chcieć zaś utrzymywać, że to są Murzynkowie czyli Karłowie, ktorych ciało trąd drobnych białych krost pobielił; Tyle iest, iak gdyby kto mowił, że sami Negrowie czyli Murzyni białemi są, tylko że ich trąd oczernił. Albinczanin zaś tyle iest podobny do Murzyna Gwineyczyka, co do Anglika, lub Polaka.

Białość ich nie iest nasza, nieznać rumieńca, ani zmieszanego koloru białego ze śniadym. Płocienny bardziey albo do wosku błechowanego podobny znayduie się kolor, włosy na głowie y na brwiach są rownaiące się z naypięknieyszym y z naymiększym iedwabiem; Oczy onych odchodzą daleko od podobieństwa do innych ludzi oczu, ale raczey podobne są do kuropatwich. Talią czyli posturą ciała Lapon-

czykom

czykom rownaią ſię, ale głową nie ſą podobni do żadnego Narodu, ponieważ inakſze od wſzyſtkich maią włoſy, oczy, uſzy, y nic procz ſtatury mowy i myśli, względem nas bardzo mierney, podobnego do innych ludzi. Fartuch, ktorego natura ſama Kaffrom użyczyła, y ktorych obwiſła ſkora od pępka ſpada aż ku połowie ud, broda ludzi naſzego kraiu, podbrodek zaś Amerykanom podobny; nigdy niezaraſtaiący, ſą to rożnice tak znakomite, że nie można przeczeć: aby te pokolenia Ludzi niemiały być rożne od ſiebie początkiem.

A tak pytam ſię teraz W. M. Pana iako Nauczyciela w Polſzcze, zkąd biorą ſię Amerykanie, Murzyni y Albinczanie w Affryce. Mnie ſię zdaie że Opatrzność, ktora Norwegią oſadziła ludźmi, oſadziła także nimi Amerykę y Affrykę, y Kraie Antarktyczne, iako też ta ſama Opatrzność zaſzczepiła wſzędzie drzewa, y ziołom roſnąć kazała.

Odpo-

Odpowiedź na Pytanie.

Mnie się zdaie, że moy Korrespondent przez czytanie tych książek Francuskich, w ktorych za punkt honoru wzięto sobie, attakować Religią, poczyna wątpić o tey Swiętey prawdzie, że wszyscy ludzie pochodzą od Adama, ponieważ rodzaie onych są rożne. Na to ia pozwalam że są rożni, ile że iest rzecz sama widoczna, nie są iednakże rożni początkiem, to iest, mogą się rożnić postacią, ale wszyscy są Adama potomkami.

Skonwinkuię W. M. Pana o tey prawdzie naturalnym rozumem y doświadczeniami Fizycznymi w Zwierzętach, szczepach, y mineralach. Jeżeli chrząszcz może się w motyla przemienić, y ieżeli tyle robactw po nieiakim czasie staią się cale inszymi. Jeżeli iednegoż gatunku y rodzaiu drzewa w rożnych szczepione Kraiach, według tychże Kraiow położenia, rożne wyda

ią

ią owoce. Ieżeli też ſame źwierzęta czarne ſą lub śniade w Kraiach gorących, à białe w Kraiach zimnych, ieżeli kruſzce minerały iednego rodzaiu, à rożne ſą od ſiebie podług rożnych położenia Krain. Czyliż wątpić potrzeba że y ludzie iednegoż rodzaiu y początku mogą być rożnymi, rożne od ſiebie kraie zaludniaiąc, y na rożne dzielić ſię postaci. Bądź W. M. Pan pewny, że Murzyni y Murzynki przenieſieni do Syberyi albo Laponii, ſtaią ſię nakoniec po kilku Wiekach białymi, y że ich błonka czarna lipką maiąca wilgoć, czyli *Reticulum mucoſum* z caſem zbieleie. Albinczanie w Affryce niebyliby białymi iak woſk iarzęcy, gdyby w dzień wychodzili z iam ſwoich. W innych chociaż mniey gorących Kraiach Niewiaſty poſpolite ſą śniadawe, à te ktore zawſze ukrywaią ſię od ſłońca w domach, ſą tak iako u nas białe. Ieſt tedy rzecz arcynaturalna, że Potomkowie Adama, ktorzy rozlegli ſię po całym okręgu świata, ſtawać ſię muſzą

rożnymi

rożnymi poſtacią, podług rożności położenia Krain y ſkutkow ſłońca.

Ieżeli moy Korreſpondent z wſpoł-Bracią ſwoimi niemaią inſzych Argumentow (iakoż w rzeczy ſamey nie maią) żalić ſię nad nimi potrzeba, że nieſłuchaią Ewangelii, ktora ieſt tak zbawienna w tym y przyſzłym życiu. Dowiedzie ſię w naſtępuiącym Monitorze, że ten naſz świat y cokolwiek około niego y w nim zamyka ſię, podlega rewolucyom y odmianom, à przeto ſprawiedliwy wnioſek ieſt, że y ludzie od nich wyiętymi nie ſą.